

deseterice. Posljednji je dio ujedno i opsegom najmanji, a odnosi se na utvrdu Klis (267-272) u razdoblju od 1531. do 1752. i sadrži svega pet dokumenata.

Pisma i poruke rektora Korčule, Brača, Omiša, Makarske i Klisa izrazito je važan izvor za istraživanje povijesti hrvatskog povijesnog prostora u novovjekovlju, za vrijeme mletačke vladavine. Osim što će kao povijesni izvor poslužiti za proučavanje raznih aspekata svakodnevnog života tih komuna, bit će izrazito korisno djelo za izradu temeljnih priručnika koji nedostaju hrvatskoj historiografiji ranog novovjekovlja, poput onih topografskih ili arhontoloških. Potrebno je naglasiti neumornu energiju priređivača, koji već izrađuju i treći svezak serije, u kojemu će donijeti dokumente vezane uz Šibenik. Osim toga, djelo je produkt dugogodišnje suradnje koju Odsjek za povijesne znanosti ZPDZ HAZU ima s Hrvatskim institutom za povijest, a uključivanje i mlađih kolega odraz je pravog mentorskog rada koji naglašava da se uvijek potrebno vratiti se na izvore za dobra temeljna istraživanja. Kritičko izdanje ostalih svezaka zasigurno će biti istog standarda što su ga postavila oba sveska serije *Pisma i poruke rektora Dalmacije i Mletačke Albanije*.

Suzana Miljan

Frane Petrić/Franciscus Patricius, *Zoroaster et eius CCCXX oracula Chaldaica. Zoroaster i njegovih tristo i dvadeset kaldejskih proročanstava*, prir. Erna Banić-Pajnić, Biblioteka Filozofski klasici, knj. 2, Institut za filozofiju, Zagreb 2011., 239 str.

Institut za filozofiju iz Zageba je 2011. izdao drugu knjigu u sklopu svoje biblioteke Filozofski klasici pod naslovom *Franciscus Patricius, Zoroaster et eius CCCXX oracula Chaldaica. Frane Petrić, Zoroaster i njegovih tristo i dvadeset kaldejskih proročanstava*. Knjigu je priredila Erna Banić-Pajnić koja je ujedno napisala i opsežnu uvodnu studiju te komentar, dok je izvorni latinski tekst preveo Ivan Kapec, koji je ujedno i autor potpoglavlja pod naslovom *Napomena prevoditelja* (84-85), u kojem je vrlo detaljno pojasnio način na koji je pristupio samom prijevodu djela Frane Petrića. Prijepis grčkog izvornika Zoroasterovih proroštava izradio je Nino Zubović koji je posebnosti teksta i sam opseg posla prikazao u potpoglavlju naslovljenom *Načela prijepisa grčkog izvornika Zoroastrovih (tj. Kaldejskih) proroštava Frane Petrića* (187-188). Izdanje je opremljeno s više iznimno lijepih ilustracija, od čega je posebno važno izdvojiti faksimile naslovnica prvih izdanja djela Frane Petrića iz 16. stoljeća. Nadalje, izdanje je opremljeno i vrlo opširnim popisom literature korištene tijekom priređivanja izdanja (221-226) te vrlo dobrim indeksima stvari (227-229), pojmova (231-234) i imena (235-238). Na samom početku knjige, ranije spomenuta priređivačica izdanja, Erna Banić-Pajnić, napisala je *Predgovor* (7-9) u kojem je predstavila vrijednost i razloge objavljivanja upravo ovog neobjavljenog djela znamenitog hrvatskog renesansnog filozofa, Frane Petrića.

Nakon predgovora nalazi se *Uvod* (11-18), u kojem urednica najprije objašnjava utjecaj Kaldejskih proroštava na novoplatonističku školu, posebice nakon što je Proklo, kao jedan od najznačajnijih predstavnika te škole, ustvrdio kako bi se po njemu od starih knjiga trebalo sačuvati samo *Oracula* i Platonov *Timej*. Takav je stav utjecao na brojne renesansne filozofe, pa tako i na najznačajnijeg predstavnika renesansnog novoplatonizma Franu Petrića, što je i vidljivo u njegovom najznačajnijem djelu *Nova universis philosophia/Nova sveopća filozofija*. Autorica u nastavku ističe ulogu koju je Frane Petrić imao u sređivanju i sažimanju pet filozofija koje su u skladu s katoličkim naukom te predstavljaju istih papi Grguru XIV.

U poglavlju naslovljenom *O Kaldejskim proroštovima* (19-67), urednica izdanja detaljno analizira povijest zbirke Kaldejska proroštava za koje navodi kako zapravo predstavljaju zbirku novoplatonističkih filozofskih fragmenata, a kao prvog filozofa koji se spominje u kontekstu zbirke autorica navodi Porfirija, no ističe kako i navedeni spominje još i ranije poznavatelje promatranih proroštava, točnije nekog Antonina, Amonijeva učenika. Nadalje, autorica na-

vodi kako se zbirka fragmenata koju poznajemo pod nazivom *Oracula chaldaica*, tek u 15. st., zahvaljujući Gemistu Pletonu počinje dovoditi u vezu sa Zoroasterom. Uvažavajući Pletona, i Frane Petrić spomenute fragmente pripisuje Zoroasteru, no on ih drži i kaldejskima te Zoroastera smatra Abrahamovima suvremenikom. Autorica nadalje prenosi mišljenje Frane Petrića koji Zoroastera datira u vremenski okvir otprilike oko 1800 godina prije Krista, iako navodi kako nije potpuno siguran jesu li bila dva Zoroastra ili čak više ljudi tog imena, te donosi i genealogiju poznatih ljudi s tim imenom zajedno s pregledom izvješća drugih autora koji su imali teorije o Zoroasteru. Slijedom toga i urednica izdanja Erna Banić-Pajnić vrlo pregledno donosi podatke o današnjim saznanjima o Zoroasteru, sumirajući brojna zapise od antičkih pa sve do modernih autora, te se osvrće i na karakter same zbirke, a posebice o samim učenjima koja su iznesena u Kaldejskim proroštvima. Autorica također pojašnjava korelaciju između Kaldejskih proroštava i novoplatonizma, ističući čak kako *Proroštva* zapravo pokušavaju odgovoriti na ista pitanja kao i Platonova filozofija, te se mogu tumačiti kao interpretacije iste.

U poglavlju naslovljenom *Značajke Petrićeve recepcije Zoroasteru pripisanih Kaldejskih proroštava* (68-81), Erna Banić-Pajnić analizira Zoroasterov utjecaj na djelovanje Frane Petrića po raznim fazama intelektualnog djelovanja. Ipak, autorica je najviše pozornosti usmjerila ka Kladejskim proroštvima koja su integrirana u djelo *Nova universis philosophia*. Analizirajući navedenu problematiku, Erna Banić-Pajnić kao intirgantnu činjenicu uočava kako Frane Petrić smatra Zoroastera autoritetom u teološkom smislu, a njegove stavove o prirodnoj filozofiji ističe kao mjerodavne.

Nakon uvodnih razmatranja slijede prijevodi tekstova Frane Petrića, pa tako nailazimo na faksimile izvornika i prijevode tekstova *Zoroaster i njegovih tristo i dvadeset Kaldejskih proroštava* (njegova djela izvučena iz *tnine* i prevedena na latinski posvećena Henriku Kajetanu, vrlo slavnom i veleštovanom komorniku Svete Rimске crkve) (87-136), nakon čega slijedi na isti način priređen tekst i prijevod Zoroasterovih proroštava (135-185).

Sam kraj izdanja, prije spomenutih popisa literature i indeksa stvari, pojmova i imena, sadrži vrlo lijep tekst prevoditelja Ivana Kapeca pod naslovom *Karakteristike Petrićeve latinskog prijevoda Oracula Chaldaica* (207-220). U navedenom se poglavlju autor pozabavio analizom ranijih izdanja navedenog djela, odnosno izdanja prije Petrićevog. Nadalje, Ivan Kapec navodi kako za razliku od prvog pariškog izdanja tog djela koje je imalo 60 stihova, Frane Petrić donosi novih 240 stihova preuzetih iz djela novoplatoničara, a koje je skupio u 11 poglavlja. Kapec je pozornost posvetio i žanru samog djela, kao i nekim jezičnim posebnostima, posebice u varijacijama grčkog jezika, te činjenicu kako je Frane Petrić često zadržavao grčke oblike pojedinih riječi.

Djelo *Zoroaster et eius CCCXX oracula Chaldaica, Frane Petrić, Zoroaster i njegovih tristo i dvadeset kaldejskih proročanstava* predstavlja izvanredan doprinos Instituta za filozofiju na čelu s Ernom Banić-Pajnić, koja je priredila ovo vrijedno izdanje. Time je nastavljen poduhvat intenzivnog proučavanja opusa Frane Petrića započetog 1979., kada je objavljeno najznačajnije djelo Frane Petrića *Nova universis philosophia*, koje je prvotno bilo dva puta objavljivano još u 16. stoljeću. S obzirom na činjenicu kako su ovdje objavljeni Petrićevi svesci zapravo bili dijelom njegovog djela *Nova sveopća filozofija*, ovim je izdanjem nadopunjena edicija iz 1979., koja iste nije sadržavala. Vrlo detaljan pristup temi od strane priređivačice, ali i očito velikog truda prevodilaca, te ostalih suradnika uključenih u izradu same edicije, nisu rezultirali samo objelodanivanjem vrlo važnog djela hrvatske novoplatonističke filozofije, zanimljivog znanstvenoj publici i studentima filozofije, već i vrlo preglednim i jasnim izdanjem koje će zacijelo zaintrigirati širu čitateljsku publiku.

Goran Budeč